

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

צאת השבת	כניסת השבת	
17:52	16:38	ירושלים
17:53	16:55	תל אביב
17:52	16:54	חיפה
17:54	16:59	באר שבע

פרשה זו עוסקת בפגישת יתרו עם משה חתנו ועצתו לחלק את עול הוראת ההלכה לאנשים נוספים; ההכנה למתן תורה ועשרת הדיברות; ופרטי דינים בעשיית המזבח.

בפרשה זו שבע עשר מצוות

שלוש מצוות עשה: אמונה באלוקים, קידוש השבת בדברים, כיבוד אב ואם.

וארבע עשרה מצוות לא תעשה: עבודה זרה, עשיית פסל, השתחויה לעבודה זרה, שבועת שווא, מלאכה בשבת, רצח, ניאוף, גנבת אדם, עדות שקר, חמידה, יצירת דמות אדם, בניית המזבח באבנים מסותתות בברזל, עלייה למזבח ה' במדרגות.

הפרשה פותחת בתיאור הגעתו של יתרו למדבר לאחר ששמע על הניסים שעשה ה' לישראל: קריעת ים סוף, מלחמת עמלק, ירידת המן והוצאת המים מהסלע. הוא שולח להודיע למשה על הגעתו יחד עם ציפורה אשתו של משה¹ ושני בניו: גרשון ואליעזר. משה יוצא לקראתו "וישתחו וישק לו" והם מתיישבים באוהל, שם מספר משה ליתרו על הקושי שעבר עם ישראל בעומדו על הים ובמלחמת עמלק ועל הצלתם על ידי הבורא. "ויחד² יתרו על כל הטובה"³ ומשבח את ה' על שהציל את העם מיד אומה קשה ומיד מלך קשה, ומוסיף ואומר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוהים"⁴ שהעניש את מצרים דווקא במים - שעל ידם ניסו לאבד את אפשרות העם להינצל מהשעבוד. יתרו מתגיר⁵ ומקריב קורבנות לה', ואהרון והזקנים יושבים עימו "לפני האלוקים".⁶

"ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם, ויעמד העם על משה מן הבוקר עד הערב". יתרו תמה על כך שמשה עסוק לבדו בהוראת ההלכה, ומתריע בפניו כי יקרוס תחת העומס. הוא מציע לו למנות מקרב העם "שרי אלפי ושרי מאות, שרי חמישים ושרי עשרות" שאליהם יגיעו העם להציג את שאלותיהם. על אנשים אלו להיות עשירים שלא ניתן לשחדם ואנשי אמת שכולם יישמעו לדבריהם. תחילה ישאלו האנשים את שרי העשרות, ואם לא יוכלו לפסוק להם ישאלו את שרי החמישים וכן הלאה, עד שהדברים הקשים יבואו לפני משה. משה מקבל את עצת יתרו. כעת, שולח משה את יתרו שהולך לביתו לגייר את בני משפחתו.

בחודש סיון מגיעים בני ישראל מרפידיים למדבר סיני "ויחן⁷ שם ישראל כנגד ההר". משה עולה אל ה' שאומר לו: "כה תאמר לבית יעקב⁸ ותגיד לבני ישראל", את כך שראו בעיניהם¹⁰ שהכה את מצרים ואת קיבוץ בני ישראל מכל ארץ גושן לרעמסס "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אל" - לעבוד אותי.¹¹ הקב"ה אומר כי אם יקבלו בני ישראל את התורה ויתחייבו לשמור עליה, יזכו ליחס מועדף על פני שאר בני האדם. משה מעביר לעם את דברי ה' והם עונים לו: "נעשה

¹ רש"י (יח, ב) מביא שכאשר פגש אהרון את משה בירידתו למצרים וראה שמגיע עם אשתו ובניו אמר לו: על הראשונים אנו מצטערים (שנמצאים בגלות) ואתה בא להוסיף עליהם. שלחה משה לבית אביה ונטלה עימה את בניה.

² השפתי חכמים מדייק מדברי רש"י שחשש רק לשעבודה של ציפורה, אך בניו שמשתייכים לשבט לוי, כלל לא היו בגזירת השעבוד.

³ לשון שמחה.

⁴ טובת המן, הבאר, מתן תורה ועצם יציאתם ממצרים - דבר שלא קרה עד אז אפילו ליחידים.

⁵ רש"י (שם, יא) מביא בשם המדרש שלא הייתה עבודה זרה שלא עבד, ולאור זאת אומר יתרו "כי גדול ה' מכל האלוהים".

⁶ הספורנו (שם, יב) כותב שהביא את הקורבנות "לאות קבלת מלכותו".

⁷ הרמב"ן כותב שהגעת אהרון והזקנים לאכול איתו "ביום חתונתו כי חתן דמים הוא" - לשון שאמרה ציפורה כאשר מלה את בנה ובכך הצילה את משה מן הנחש (ד, כה).

⁸ רש"י מביא על פי הגמרא (ברכות סד) שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים נמצאים בה, כאילו נהנה מזיו השכינה.

⁹ רש"י (שם, יג) כותב שהיה זה ממחרת יום הכיפורים שירד משה עם לוחות שניות, לאחר שעלה להר ב"ז תמוז עם שבירת הלוחות לאור חוטא עם ישראל בעגל. כלומר מדובר בשנה השנית מאז יצאו, אחר מתן תורה - שאמנם כתובה מאוחר יותר, אך יש כלל האומר 'אין מוקדם ומאוחר בתורה'. כלומר סדר כתיבת הדברים בתורה לא מורה בהכרח על הזמן בו אירעו בפועל.

¹⁰ נאמר 'ויחן' בלשון יחיד ללמד שהיו ישראל כאיש אחד, בלב אחד. אבל בשאר החניות היו ויכוחים ומריבות.

¹¹ רש"י (יט, ג) על פי המדרש לנשים תדבר בלשון רכה. אך לגברים 'תגיד' - תאמר דברים קשים (כגידי בהמה שהינם קשים).

¹² ולא סיפור ששמעו מאדם אחר (רש"י שם, ד).

¹³ אונקלוס שם, ד.

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

ונשמע". משה מחזיר את תשובתם אל ה', והוא משיב לו כי יבוא "בעב הענן" בעבור ישמע העם בדברי עימך וגם בך יאמינו לעולם".¹³ הקב"ה מצווה את משה לומר לבני ישראל להכין עצמם לקראת המעמד של מתן תורה על ידי פרישה מאשה וכיבוס הבגדים. להודיע להם על רפואה העתידה לבוא לכל החולים ולהזהירם שלא יתקרבו להר, כי "כל הנגע בהר מות יומת" - עד תקיעת השופר שמסמלת את עליית השכינה. משה יורד ומצווה לעם את דברי ה'.

בבוקר היום השלישי מתעורר עם ישראל לקולות וברקים ורואה את ענן ה' על ההר. משה מוציא את העם לקראת ה' "ויתייצבו בתחתית ההר". הפסוק מתאר את מראה ההר אפוף עשן ואת קול השופר "הולך וחזק מאוד".¹⁴ הקב"ה יורד על ההר וקורא למשה לעלות. הוא מבקש ממנו להזהיר שוב את העם שלא יעלה להר ברצונו להתקרב לה' "ונפל ממנו רב".¹⁵ לתמיהתו של משה שכבר הזהיר על כך את העם, עונה הקב"ה כי חוזרים ומזהירים אדם בשעת מעשה.¹⁶ ה' מגדיר למשה את מקום עמידתם של משה בראש ההר, אהרון למטה ממנו, כהנים למטה ממנו ושאר העם בתחתית ההר.

כעת מתחיל הקב"ה באמירת עשרת הדיברות.¹⁷ כאשר שניים ראשונות נאמרו על ידי ה' באופן ישיר, ואילו שאר שמונה דיברות נאמרו על ידי משה "והאלוקים יעננו בקול".¹⁸

1. אנכי ה' אלוֹקֵיךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.
2. אִסּוּר עֲבוּדָה זָרָה.
3. אִסּוּר שְׁבוּעָה בִשְׁם ה' לְחִינָם.
4. זְכוּרַת (כְּבוֹד) וּשְׁמִירַת (אֲזָהָרָה מִמְּלֹאכָה) יוֹם הַשַּׁבָּת הַמוֹטְלַת עַל הָאָדָם וְעַל הַכְּפוּפִים לוֹ.
5. כִּיבוּד הוֹרִים, תוֹךְ הַבְּטָחָה לְאֲרִיכוֹת יְמֵי הַמִּקְפִּיד עַל כֶּךָ (וּקִיצוֹר מִי שֶׁלֹּא נִזְהָר בְּדָבָר זֶה).
6. אִסּוּר רְצִיחָה.
7. אִסּוּר נְאִיפָה¹⁹ (קִיּוֹם יַחֲסִים אֲסוּרִים).
8. אִסּוּר גְּנִיבַת אָדָם²⁰ וּמְכִירְתוֹ לְאַחֵר.
9. אִסּוּר עֲדוֹת שֶׁקֶר עַל אָדָם אַחֵר.
10. אִסּוּר לְחַמוּד²¹ (לְרִצּוֹת) אֶת מֶה שֶׁיֵּשׁ לְחַבִּירוֹ.

"וכל העם רואים את הקולות... וירא העם ונועו ויעמדו מרחוק". הם מבקשים ממשה שידבר הוא אליהם את הדברים בכדי שלא ימותו. משה מרגיע את העם שדבר זה נעשה לטובתם ולגדל שמם בעולם שהם היחידים ששמעו את ה' באופן ישיר. ה'

¹² **הַרְשָׁבִים** (שם, ט) מבאר שיבוא ה' בעב וחושך' כדי שלא יסתכלו אנשים בשכינה.
¹³ **הַסְפּוּרָנוּ** (שם, שם) מבאר כי אחר שישמעו בני ישראל את דברי ה' באופן ישיר, יכירו בכך שיש מציאות של נבואה ישירה ויאמינו במשה שמתנבא כך תמיד. לא יוכל להיות פקפוק על נבואת משה מאחר ואף אדם אחר לא יתנבא עוד באופן ישיר.
¹⁴ **רְשָׁיִ** (שם, יט) מדגיש את העובדה כי בשונה מדרך העולם שהקול נחלש לאחר זמן, אצל הקב"ה הלך הקול והתחזק.
¹⁵ **רְשָׁיִ** (שם, כא) מביא על פי המדרש שאפילו מות אדם אחד מישראל, נחשב הדבר למיתת רבים בגלל חביבותם של ישראל בעיני ה'.
¹⁶ **רְשָׁיִ** (שם, כד)
¹⁷ **רְשָׁיִ** (כ, א) מדייק כי כל עשרת הדיברות נאמרו על יד הבורא בבת אחת - דבר שלא יכול לעשותו אדם, ולאחר מכן חזר ופירש כל דיבור בפני עצמו.
¹⁸ עשה שיישמע קולו של משה לכל העם (**רְשָׁיִ** שם, יט).
¹⁹ **רְשָׁיִ** (שם, יג) מבאר שהדבר אמור רק לגבי אשת איש. לעומתו סוברים ה'אבן עזרא' וה'חזקוני' כי הדבר אמור לגבי כל קיום יחסים אסורים. ה'ספורנו' סובר כמותם ומסביר כי היות וזהו האיסור המצוי יותר אצל עוברי עבירה, נאמר בלשון זה. אך הדבר אמור לגבי כל עריות.
²⁰ ההכרח כי מדובר בגנבת אדם ולא בגנבת ממון (שנלמדה מדברי הפסוק (ויקרא יט, יא) 'לא תגנובו'), הוא ממיקום איסור זה בין שאר איסורים שעונשם הוא מיתת בית דין (**רְשָׁיִ** שמות כ, יג).
²¹ ה'אבן עזרא' (שם, יד) מבאר כי קיים איסור על עצם הרגש החומד את הדבר. הוא מוסיף ומסביר שהדרך שתסייע לאדם שלא לרצות דבר יפה שחושק בו, הוא אמונה שדבר שלא קבלתי מאת ה', לא אוכל לקחתו מידי אחר.
הַרְמָבָם (הלכות גזילה פ"א ה"ט-ה"ב) מצייין כי סיבת האיסור היא העובדה שרצון אדם בדבר מסוים, יכול להביאו לפעול בצורה לא הגונה להשיג אותו ואפילו על ידי הריגה.

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

מצווה את משה להזהיר את העם ששמע את דבר ה' באופן ישיר שלא לעשות דמות אדם: "לא תעשון איתי²² אלוקי כסף²³ ואלוקי זהב²⁴ לא תעשו לכם"²⁵.

הקב"ה מצווה אותם על עשיית המזבח מחובר לאדמה,²⁶ וכאשר יבנו בעתיד מזבח אבנים ייזהרו שלא לעשותו מאבנים שנחתכו באמצעות ברזל. בנוסף הם מצווים להתקין לו כבש²⁷ שימש לעליית הכהנים, ולא מדרגות שיביאו לידי גילוי ערות הכהנים בעת עלייתם אל המזבח.

לקבלת העלון כתבו לי yaakovkatz1989@gmail.com

להצטרפות לקבוצת הוואטסאפ שלחו הודעה
0532547332
או לחצו כאן

חידות לפרשת יתרו

1. כמה שמות היו ליתרו? (יח, א)
2. איזו מילה בפרשה משמעותה שמחה? (יח, ט)
3. מי בפרשתנו עסק בגיור? (יח, כז)
4. מה היה מיוחד בתקיעת השופר המוזכרת בפרשה? (יט, יט)
5. מהו ביאור הפסוק "וכל העם רואים את הקולות"? (כ, טו)

²² לא תיצרו דמות שמי המשמשים לפני במרום.

²³ שלא תעשו את הכרובים שהיו על ארון ברית ה', אלא מזהב. אך אם תעשו מכסף נחשב כאילו אלוהות האסורה.

²⁴ ואם תוסיפו ותיצרו ארבעה כרובים במקום שניים, ייחשב הדבר כאילו עשיתם 'אלוקי זהב' האסורים.

²⁵ שלא יעשו בכל בית כנסת וכד'.

²⁶ רש"י (כ, כא) מביא דעה הסוברת כי צוו בני ישראל למלא חלל מזבח הנחושת באדמה בכל פעם שחנו במדבר.

²⁷ משטח ישר משופע מהארץ עד לגובה המזבח.